Mapes de Patrimoni Cultural

Diputació Barcelona

Forn de calç 1 del Pont de la Riba

Matadepera

Ubicació

Comarca:	Vallès Occidental
Lloc/Adreça:	BV-1221. Carretera de Sabadell a Talamanca, PK. 6,450
Emplaçament	Pont de la Riba. Vessant hidrogràfic dret de la Riera de les Arenes.
Alçada:	544

Coordenades:

Latitud:	41.62245
Longitud:	2.00159
UTM Est (X):	416827
UTM Nord (Y):	4608340

Classificació

Número de fitxa	08120 - 177
Àmbit:	Patrimoni immoble
Tipologia	Element arquitectònic
Estil / època:	Modern Contemporani
Segle	XVIII-XIX
Estat de conservació	Regular
Notes de conservació:	Malgrat tenir una tanca de protecció, la corona i el seu interior estan envoltats de vegetació arbòria i arbustiva que el van malmetent.
Protecció	Inexistent
Accés	Fàcil
Ús actual:	Sense ús
Titularitat	Privada
Titular:	08119A006000210000YK
Autoria de la fitxa	Jordi Montlló Bolart
Data de registre de la fitxa:	dt., 02/02/2021 - 19:18

Descripció

Forn de calç situat al marge dret de la carretera que va de Sabadell a Talamanca, abans d'arribar al pont de la Riba, un torrent que s'incorpora a la Riera de les Arenes pel seu vessant hidrogràfic dret.

Està construït aprofitant el marge natural del terreny. És de planta circular, amb bombament central (mesura 5 metres de diàmetre per una alçada actual de 4'5 metres). Una excavació permetria confirmar que probablement al dessota mateix es conserva el pedrís a tot el seu perímetre. Les parets interiors estan vitrificades en part amb llagrimalls de tonalitats verdes d'un color oliva i també amb restes de rubefacció ennegrida resultat de la fosa de la pedra . Conserva, en part, el coronament superior format per varies fileres de pedra.

La boca d'accés a la cambra de combustió o fogaina està orientada a l'est. Està en un excel·lent estat de conservació. Presenta una volta rebaixada realitzada amb dos rengles de pedra superposada, disposada a plec de sardinell, sustentada sobre un sòcol de pedra lligat amb morter de calç. El passadís d'accés, en forma de ventall, mesura 2'10 metres de llargària màxima (la paret esquerra mesura 1'80 m) per una alçada d'1'30 metres. La boca exterior mesura 1'90 m d'amplada mentre que l'interior fa 1'05 metres.

Observacions:

No s'ha realitzat cap intervenció arqueològica. En el que queda de façana, construïda amb pedra, s'observen les restes dels talussos laterals a modus de contraforts. I escampats per tota aquesta zona nombroses restes de calç vitrificada.

Història

Els forns de calç són construccions que es troben arreu de Catalunya i en nombre important al municipi de Matadepera. Fets de pedra, maó i fang o morter de calç, al seu interior es feia una combustió de llenya per a obtenir calç. Aquest material era emprat en la fabricació del morter de calç, indispensable per a la construcció (barrejant-lo amb aigua i sorra). També servia per impermeabilitzar les cisternes i els safareigs, així com per desinfectar. També tenia un ús agrícola per a desinfecció de paràsits de la terra, o per ensulfatar les plantes contra les plagues.

El procés de transformació de la pedra en calç es feia per combustió, mitjançant un pou o olla, de planta circular i alçat cònic, excavat dins d'un marge o parcialment a la roca. Es necessitaven temperatures entre els 800º C i els 1.000 ºC perquè el carbonat càlcic s'alliberés de l'anhídrid carbònic i passés a òxid de calci. Però per aconseguir aquest procés, es necessitava una preparació llarga i feixuga. Aquestes tasques duraven al voltant d'un tres mesos i començaven entre el gener i el febrer, quan les feines agrícoles eren més escadusseres.

Primer de tot, es necessitava combustible, que s'obtenia desbrossant el bosc. El següent pas era el d'arrencar la pedra amb pics, maces, martells, escodes i malls. Després es transportava la pedra i els feixos de branques amb els carros o mules fins al forn. Aquest s'omplia posant de forma circular les pedres depenent de la seva mida, sempre començant per la part inferior i disposant-les damunt del pedrís o banqueta circular que s'hi havia fet prèviament. Aquesta feina era de màxima importància perquè en depenia tota la cuita. Això permetia crear un buit al seu interior, com si es tractés d'una barraca de pedra seca sobre la qual s'aniria omplint fins arribar a la corona, al capdamunt, mentre que aquest buit permetria col·locar i alimentar la cuita en cas de necessitat emprant el gavell; una mena de forca.

Un cop s’encenia el foc, es deixava encès els dos primers dies amb una faixa que es tapava a poc a poc. Se sabia que el forn era cuit quan sortia una flama blanca i les pedres es posaven ben vermelles, com la brasa. Quan aquest procés d’encesa començava ja no es podia aturar fins que el mestre calcinaire donava per bona la cuita.

Calien entre una dotzena i una quinzena de dies per tenir la pedra a punt. Després en calien una vintena més per refredar-se. La calç viva s’apagava llençant-hi aigua, transformant-se així en hidrat de calç o calç morta. Després d’aquest procés ja es podia desenfornar i transportar la calç en carros fins a la seva destinació.

Bibliografia

AJUNTAMENT de Matadepera (2009). Pla d’Ordenació Urbanística Municipal de Matadepera. Tomo IV. Catàleg de Béns.

ARBÓS, Maria; IBARZ, Joan; PIÑOL, Isidre (2003). Els forns de calç a la comarca de les Garrigues. Vida i treball entorn de la producció de calç: Els forners de Tarrés. Col·lecció d’Estudis Locals, Lo Plançó, núm. 3. Editorial Fonoll i Ajuntament de Tarrés.

BALLBÉ i BOADA, Miquel (1988). Matadepera. Pagesos i Menestrals. Ronda Vallesana, 9. Terrassa. Editorial Ègara.

FERRER ALÒS, Llorenç (2015). Eines i feines dels oficis. Edicions Brau. Barcelona.

FONT, Xavier ; JUAN-MUNS, N. et al. (1989). Carta Arqueològica del Vallès Occidental. Arxiu d'Inventari del Patrimoni Arqueològic de Catalunya. Servei d'Arqueologia. Generalitat de Catalunya.

FONT, Xavier (1997). *Inventari del Patrimoni Cultural de Matadepera*. Ajuntament de Matadepera.

FONT, Xavier; MUNUERA, Jaume (2014). *Matadepera. Patrimoni cultural*. Ajuntament de Matadepera.

GRAUS, Ramon i ROSELL, Jaume (2010). Història de la construcció a la Catalunya contemporània. Apunts del curs. Secció d'Història de la construcció del departament de Composició Arquitectònica. Universitat Politècnica de Catalunya.

ROSELL, Jaume i SUBIRATS, Miquel (1987). La producció de calç, ahir. El procés pre-industrial de producció de calç, a la comarca del Montsià. Col·legi Oficial d'Aparelladors i Arquitectes Tècnics de Barcelona.